

Productietuin Springer in ere hersteld

Door een bombardement in de Tweede Wereldoorlog raakte landgoed de Lage Oorsprong in verval. Tot een paar jaar geleden een stichting de hulp van landschapsarchitect Ron Pfeiffer inriep, die de vermaarde productietuin in ere herstelde. Met respect voor de hand van Springer.

Tekst Jacqueline van Wetten / Beeld Gerdien de Nooy

„Er moeten hier nog muren in de grond zitten, „daar ben ik zeker van”, zegt landschapsarchitect Ron Pfeiffer terwijl hij met zijn voet op de grond stampt. Vanaf een heuvel in Oosterbeek waar tot september 1944 het landhuis De Oorsprong stond, kijkt hij uit over het bijbehorende 10 ha grote landgoed dat zich uitstrekt langs de Van Borsseleweg. „En achter mij ligt de centrale as van Tuin de Lage Oorsprong.” Hij wijst op het 0,7 ha grote gedeelte van het landgoed dat voorheen het dichtst bij het landhuis lag en waarvoor hij een aantal jaar geleden een herinrichtingsontwerp heeft gemaakt.

Pfeiffer: „Het terrein was een pollenveld. Een oud paard schuurde zich er aan de karkassen van ingevallen varkensstallen en oude kassen.” Maar er was ook een 120 m lange muur. „Een bijzondere muur, zo bleek”, vertelt Mariëlle Kempen die het bij het landgoed behorende tuinmanshuis bewoont. Ze trof er op een dag deskundigen van het Arnhemse Openluchtmuseum, die het bouwwerk aan een grondige inspectie onderwierpen. „De muur was een fruitmuur die ze naar het museum wilden verplaatsen.” Die verplaatsing ging niet door. De bombardementen tijdens de luchtlandingen in 1944 en het gebrek aan onderhoud erna hadden de muur te zeer gehavend. Maar Kempen's nieuwsgierigheid was gewekt.

Luchtfoto gevonden

De bewoonster verdiepte zich in de geschiedenis van het terrein naast haar huis, en stuitte op een ontwerp voor een tuin van Leonard Springer uit 1921. Met dat ontwerp en met een gevonden luchtfoto van de tuin uit 1937 in de hand, vatte Kempen en haar partner Egbert Reerink het plan

De 120 m lange fruitmuur dateert uit 1921/22. De oorspronkelijke beplanting bestond uit leifruit. Omdat er inmiddels betere leifruitsoorten zijn ontwikkeld en de tuin nu een andere functie heeft, bestaat de huidige beplanting uit een combinatie van vijg, olijf en winterharde mandarijn met klimrozen 'Blush Noisette', 'Ophelia' en 'Gloire de Dijon' in een onderbeplanting van salie.

op om de verwaarloosde tuin in oude glorie te herstellen. Doel: de vroegere productietuin die vermaard was om zijn 'uitgezoctste fruitbomen en de weelde van fijne groente en welriekende bloemen' omvormen tot een publiekstuin waar tentoonstellingen worden gehouden en die bezoekers een oase van rust, schoonheid en inspiratie biedt. Kempen vroeg de bevriende landschapsarchitect Ron Pfeiffer uit Oosterbeek een basisontwerp te tekenen dat de structuur van Springer respecteert.

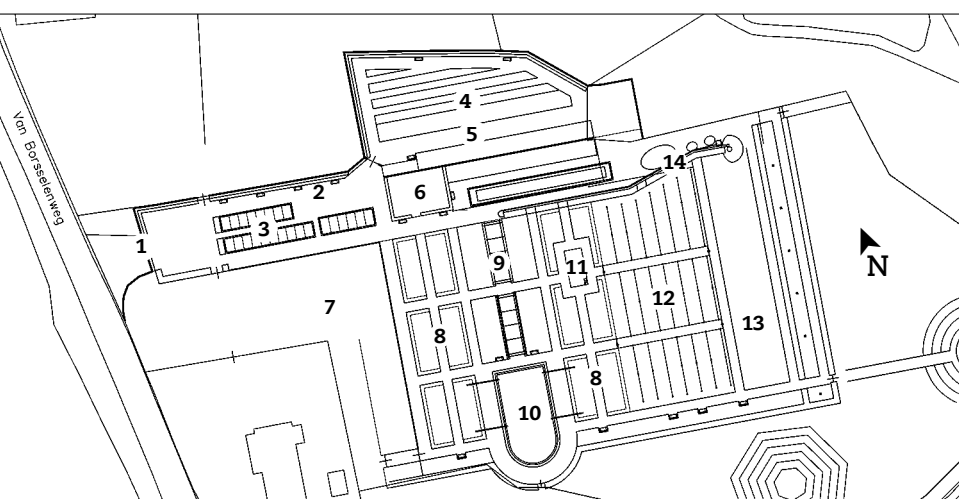
Pfeiffer die ervaring heeft met de herinrichting van historische gebieden (zie kader op pagina 26) ging aan de slag. „De rommel heb ik weggehaald.” Op de oude luchtfoto wijst de landschapsarchitect naar een berceau en een kas. „Er lag een sterke as in de tuin.” In het basisontwerp van Pfeiffer zijn de plekken waar restanten van elementen uit het ontwerp van Springer werden teruggevonden, bepalend voor de herbouw ervan. Binnen de structuur is ruimte om nieuwe tuinelementen in te passen. Op de plaats van de oude beukenberceau werd een nieuwe, halftransparante bloemenberceau naar een ontwerp van Luc van Dam van

Landgoed De Oorsprong

Landgoed De Oorsprong (ook Lage Oorsprong genoemd) ligt ten zuidwesten van Oosterbeek, in de gemeente Renkum. De naam verwijst naar de aanwezigheid van een bron. De geschiedenis van het landgoed gaat ver terug. In een leenboek van de Heerlijkheid Doorwerth wordt De Oorsprong al in de periode 1413-1528 genoemd. Van 1920 tot 1956 is het landgoed in bezit van de familie Frowein. Julius Frowein geeft landschapsarchitect Leonard Springer in 1920 de opdracht het landgoed opnieuw in te richten. In 1944 wordt De Oorsprong tijdens de geallieerde lucht-

landingen zwaar gebombardeerd. Het landhuis brandt tot de grond toe af en het landgoed raakt in verval. In 1956 verkoopt Frowein het landgoed aan de gemeente Renkum. De Oorsprong raakt daarna in onbruik en het verval treedt verder in. In 2001 richten de bewoners van de voormalige tuinmanswoning de Stichting Tuin de Lage Oorsprong op, die zich hard maakt voor herstel van de tuin. De restauratie van de tuin start in 2007. Van de Haar Groen uit Wekerom wordt ingeschakeld voor de aanleg. Op 18 mei 2008 vindt de feestelijke opening van Tuin de Lage Oorsprong plaats.

1 Entree	6 Oranjerie	11 Voormalig ketelhuis
2 Fruitmuur	7 Hoogstamboomgaard	12 Bessentuin
3 Koude bakken	8 Tuinkamers	13 Pluktuin
4 Mediterrane kruidentuin	9 Berceau	14 Waterloop
5 Camellialaan	10 Vijver	

Oude schoorsteenpijp

Andere opvallende elementen in de tuin zijn de oude schoorsteenpijp en de resten van het ketelhuis van een kas, waarin vroeger abrikozen en ananassen werden geteeld. Besloten is om de restanten niet te verwijderen, maar om ze in te passen in de zes tuinkamers die aan weerszijden van de centrale as zijn aangelegd. Kempen: „Die tuinkamers waren een wens van mij. Ron legde ze op de juiste plek.”

Achter de oranjerie ligt het gedeelte van de tuin dat vroeger als composthoop in gebruik was. Op de beschutte plek die door de fruitmuur wordt omsloten, is nu een mediterrane tuin aangelegd, een idee van beplantingsdeskundige Jacqueline van der Kloet die het beplantingsplan verzorgde. „De lange lijnen van de vakken zijn geïnspireerd op de lijnen van bollenvelden”, vertelt Pfeiffer.

De mediterrane tuin wordt afgezoomd met twee rijen *Camellia* in verschillende kleuren. Een toevoeging die Kempen als groen herdenkingsmonument in de tuin aanplante. „Aan het Japanse hof speelt camelia een belangrijke rol in de rituelen van de dood. In deze tuin herinnert de plant aan de vele doden die op deze plek vielen tijdens de geallieerde luchtlandingen in 1944.” ■

De centrale as in de tuin. De vroegere beukenberceau en langwerpige kas zijn vervangen door een 23 m lange bloemenberceau en een vijver. In de vijver is de winterharde Siberische lotus *Nelumbo komarovii* geplant. Onder het rode dak wordt op termijn de Oranjerie herbouwd.

Voor de mediterrane tuin koos Jacqueline van der Kloet naast de witte *Tulipa* 'Purissima' tien soorten vaste planten/halfheesters. De meest opvallende zijn: *Lavandula* hybr. 'Richard Gray', *Romneya coulteri*, *Halimicistus sahucii*, *Rosa* 'Mutabilis', *Gaura lindheimeri* 'Whirling Butterflies' en *Anthemis tinctoria* 'E.C. Buxton'.

De Camellialaan met onder andere *Camellia* 'Winter's Joy', 'Brushfield's Yellow', 'Donation' en 'Spring Festival' in een onderbeplanting van *Geranium macrorrhizum* 'Spessart', *Omphalodes verna* en *Dicentra formosa* 'Langtrees'.

Op de plaats van de vroegere moestuin is een hoogstamboomgaard aangeplant met appels ('Bramley's Seedling', Sterappel, 'Groninger Kroon', 'James Grieve', 'Glorie van Holland'), peren ('Beurré Alexandre Lucas', 'Gieser Wildeman', 'Zoete Brederode', 'Williams') en pruimen ('Reine Claude d'Althan', 'Reine Claude d'Oullins'). Tussen de bomen komen kunstwerken op sokkels te staan.

Elke tuinkamer heeft een eigen sfeer en thema. In de geurende tuinkamer zijn het vooral de rozen 'Golden Celebration', 'Evelyn', 'Just Joey' en 'Golden Showers' die samen met eenjarige heliotroop voor een aangename reuk zorgen. Daarnaast zijn als vaste planten o.a. *Cephalaria gigantea* en *Geranium* 'Terre Franche' geplant. De oranje tulpen zijn 'Prinses Irene', de gele botanische op de voorgrond: *Tulipa tarda*.

Ron Pfeiffer

Na zijn afstuderen aan Wageningen Universiteit werkte landschapsarchitect Ron Pfeiffer vanaf 1973 voor de afdeling Stadsontwikkeling van de Dienst Openbare Werken van Amsterdam. In 1981 begon hij zijn eigen bureau in Oosterbeek. In 1995 werkte Pfeiffer met bouwhistoricus Bart Klück aan het herstel van de gevel en het park van het Duitse Huis in Utrecht, een kloostergebouw dat sinds 1999 als hotel in gebruik is. Op dit moment is Pfeiffer betrokken bij de reconstructie van het Kastanjeplein in Millingen aan de Rijn en de herinrichting van park Bato's Wijk in Oosterbeek.

In de pluktuin zijn zowel oude als nieuwe rassen druiven ('Muscat Blue', 'Nero', 'Palatina'), frambozen ('Tulameen', 'Octavia', 'Polka'), bramen ('Triple Crown', 'Tayberry' (kruising braam x framboos), bessen (blauwe bessen: 'Elliot', 'Elizabeth', 'Goldtraube', 'Bluecrop', 'Spartan', 'Bluetta', rode bessen: 'Jonkheer van Tets', 'Augustus', zwarte bes: 'Ben More', Japanse wijnbes, kruisbes 'Hinnonmaki', 'Mucurines'), en kiwi ('Issai') aangeplant.

Een oude molgoot waar vroeger de tuin op afwaterde is nu veranderd in een gemetselde waterloop met negen watervallen. Het water stroomt aan het eind weg in een granieten kop en schotel vanwaar het wordt teruggepompt naar het begin van de waterloop. De kop en schotel is een eigentijdse verwijzing naar een tuintrend uit 1900 toen het in zwang was om water in een gat te laten verdwijnen.

De restanten van de schoorsteenpijp en het ketelhuis van de kassen waar de vroegere tuinbaas Böhmer zijn vermaarde orchideeën, cactussen en lathyrus kweekte. De beplanting in de aangrenzende tuinkamers bestaat uit sculpturen van beuk (*Fagus sylvatica*).

Meer foto's van de Lage Oorsprong op www.tuinenlandschap.nl

